ՓՈՒՆՋ

ԹԻՒ 890 | ՇԱԲԱԹ | 1874 ՅՈՒՆԻՍ 1

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պրուսայէն սկսինք։

Առաջինքն՝ յեաինք, և յեաինքն՝ առաջինք։

Կիւրակէ օրը Պրուսայի ազգայինք ալ սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսը կատարեր են, չնորհիւ կարգադրութեան գերապատիւ Առաջնորդին և թաղական պատուաւորժան խորհրդոյ, բայց ո՛չ Պօլսեցւոցս պէս։ Խիստ մեծ տարբերութիւն կայ մեր և նոցա կատարած հանդէսներուն մէջ։ Առ այժմ մանրամասն տեղեկութիւն չունինք. պատմենք որչափ լսնցանք ճամբորդէ մը։

Նոյն օրը Պրուսա դանուող համայն ազգայինք, քաղաքէն կէս ժամ հեռի թէֆերիճ ըսուած գեղեցիկ դաշտավայրը հաւաքուեր են. օտարազգեաց ալ մեծ մասը հոն խառներ են, այնպէս որ վանմափայլ կուսակալը տեսնելով որ քաղաքը պարպուած է, նոյն օրը մինչև երեկոյ ղօրք և ոստիկան պարտաւորեր է քաղաքին մէջ, որպէս զի մի գուցէ չարագործ անձինք պատեհ առիթ դանելով աւարառութեան ելնեն։

Վանմափայլ կուսակալն իւր զարդարուն ձին ղրկեր է գեր. Առաջնորդին, և նորին գերապատուութիւնը անոյ դացեր է հանդիսատեղին. երեկոյեն նորին վանմութիւն, ինչպէս նաև բաղմաթիւ ուրիշ պաշտօնատարք ալ բարեհաճեր են իրենց ներկայութեամբը պատուել ազգային այս հանդէսն։

Ազգային երգեր ու ճառեր լսուեր են, և բարեմաղթութիւններ եղեր են։

Երեկոյին ուրախ ու զուարթ դարձեր են. նոյն աւուր ծախքն ելնելէն յետոյ, 300 լիրայի չափ գումար մ՚ալ վարժարանին համար հասոյթ գոյացնելով, որով հետև հանդիսին ներկայ դանուող չատերը—ոմանք մէկ քառորդ և ոմանք կէս մէճիա նուէրներ են ամենայն յօժարութեամբ։

Այս տեղեկութիւններն ալ բաւական են, բայց մանրամասն նկարագրութեան կսպասեմք։

Լրագրաց վերջին երեսին մէջ կտեսնուի՝ ազգային Հիւանդանոցի մամարանին վերաբերեալ ազդարարութիւն մը։ Այդ հրատարակութիւնը պիտի չարունակուի ժամանակ մը, որպէս զի մեր պատուարժան ազգայինք յիշեն, թէ այդ գործարանին արդիւնքը մասնաւորի մը յատկացեալ չէ, այլ յիշեալ հաստատութեան մէջ պատսպարեալ 500 ի չափ թշուառաց ոգեպահիկը պիտի հոգացուի։ Արդարև մեծապէս ցաւեցանք, լսնանալով որ մեր ազգայնոց ոմանք այսպիսի նուիրական նպատակաւ կառուցեալ գործարանէ մը ելած մսերը թողլով՝ կերթան կգնեն օտար գործարանաց մսերը, մինչդեռ թէ՛ դնոյ և թէ՛ ընտրութեան կողմանէ երբէք չեն տարբերիր մերինները, և կգերազանցեն իսկ։ Վերջին օրերս Պատրիարքարանէն հարցանեաց հասմար 13 հրամանի տրուեր է, բայց միայն երկք ազգայինք առեր են Հիւանդանոցի գործարանին մսէն։ Կգանգատիմք թէ մեր ազգին մէջ որևէ հաստատութիւն յառաջ չերթար կամ չյարուցնակերմեք իսկ եմք պատճառը. կթողումք մերը՝ կերթամք օտարին և կքաջալերեմք օտարը ուղղակի կամ անուղղակի կերպերով. եթէ մեր մսերը պակասութիւն ալ ունենան՝ պէտք է դարձեալ մեկ կողմանէ զանոնք առնենք, և միւս կողմանէ պակասութիւնները յուցնենք. բայց մսերն երբէք պակասութիւն չունին, և ինչպէս ըսինք՝ կգերազանցեն իսկ։ Ներուի մեզ ըսել, թէ ծայրագոյն անգթութիւն է՝ թողուլ Հիւանդանոցի մսերը, և երթալ սահկներէն օտար գործարաններ թափել. անշուշտ այդ օտար գործարանաց տէրերն, այդ օտար մսեավաճառք իսկ ի ներքուստ կմեղադրեն զմեզ, մեր այսչափ անտարբերութեան համար։ Ցեսէ՛ք Հրէայն, մեծ ուշադրութիւն կընէ, որ առնելիք բանը իր ազգակիցն առնէ. Հրէայն այսպէս միաբանութեան և ազգասիրութեան քանդնելի դաս մը կուտայ մեզ։ Արդեօք պիտի սահպուլմ՝ դարձեալ այս ցաւալի նիւթին վրայ գրել։

Ս. Էջմիածնի վեհ. Հայրապետին կողմանէ կոնդակ մ՚եկած է այս օրերս Պատրիարքարան, որով Նորին վեհափառութիւնը ծանուցանելով ժամանակ մը հետէ չինութեան ձեռնարկեալ ճեմարանին կառուցուած ըլլալն, կպատուիրէ Պօլսէն երկու ազգ ղրկել՝ Հրիաբար ուսուցիչ ու դաստիարակութիւն առնելու համար։

Կսեմք, թէ Տաճկաստանի համայն առաջնորդաց ալ կոնդակներ ղրկուեր են, որպէս զի իւրաքանչիւրն իւր վիճակէն մէկ մէկ տղայ ղրկեն Ս. Էջմիածին յիշեալ ճեմարանը։

Կարծեմք, 63 առաջնորդական վիճակ կայ, և հետևաբար այս թուով ուսանող պիտի դանուին Տաճկաստանէն։

Վեհ. Հայրապետին ուսուցչապետութեան աներկուանալի ապացոյցն է այս նշանաւոր հաստատութիւնը, և իւր յիշատակը անմահ պիտի ձնոյ դարուց ի դարս։ Ախաւսիկ, ընդհանուր ազգին խորին չնորհակալեաց արժանի հսկայ գործ մը։

Բուռն եռանդեամբ յարատևութիւն և արդիւնաւորութիւն կմաղթեմք, և յանհամբերս կսպասեմք՝ մանրամասն տեղեկութիւն առանալ ճեմարանին ընթացիկ վրայ, այսինքն թէ ի՛նչ պիտի ուսանին, ո՛րք են ուսուցիչք, և ո՛վ պիտի հսկէ, ո՛ւսկից են հաստատութեց աղբիւրներն, և այլն, և այլն։

Ներում կխնդրեմք, այս առթիւ դիտողութիւն մ՚ընել։ Վեհ. Կաթողիկոսը՝ իբրև Հայրապետ ամենայն Հայոց՝ կարող է ուղղակի պատուէրներ ղրկել առ հասմայն առաջնորդս, բայց քան որում ունի իւր փոխանորդն ի Պօլիս, որ է Պատրիարքն Թուրքիոյ, և քան որում ներկայ պատրիարքն կճանաչէ և կկատարէ իւր պարտիքն, կարծեմք՝ արժան է առաջնորդաց ղրկուելիք հայրապետական կոնդակ և ուրիշ գիր Պօլսոյ Ս. Պատրիարքին միջոցաւ ուղղել։ Անշուշտ Նորին վեհափառութեան անծանօթ չէ յարաբերութեան այս առաւել օրինաւոր միջոցն, բայց կարծեմք թէ միայն այս անգամ այսպէս վարուած է, պատրիարքական ընտրութեան կատարուած ըլլալը՝ կոնդակն ուղղելու առնելը խնացած չըլլալով, և Պօլսոյ պատրիարքական աթոռը թափուր համարելով։

Յաւալի է տեսնել, որ օտարք երբեմն չարաչար կգործածեն մեր ազգին վեհանձնութիւնն ու ներողամտութիւնը։

Այսպէս կվարուի ահա՛ Աստուց պատրիարքը։ Սա՛ մեր պատրիարքարանի հետեւակութենէն ելնելու և անկախ ըլլալու համար ամեն ջանք ու միջոց ի գործ դնելէն և պարապը ելնելէն յետոյ՝ պատրիարքարան կուդայ, խնդրագիր կմատուցանէ, և մեր պատրիարքարանի միջոցաւ իւր պատրիարքութեան հրովարտակը կստանայ առանց մեր պատրիարքարանի կողմանէ երբէք երեսին չտրուելով իւր ըրածներն, այլ ընդհակառակն իւր արժանիքէն չատ աւելի մեծարուելով։

Բայց տե՛ս թէ ինչ կընէ այս վեհանձնութեան ու մեծարանաց փոխարէն։ Մէկ քանի աւուրց մէջ մեծամեծ գործեր տեսնել կպահանջէ, 30–40 տարիներէ հետէ իւր կորուսած բաները մէկ աւուր մէջ ձեռք բերել կուզէ, խիստ՝ կծու ու բիրտ գրեր կուղղէ մեր պատրիարքարանը, և վերջապէս չառաչելով կգրէ թէ ես կերթայի, ու դուք պղպջիք և դարձեալ առ ձեզ դարձուցիք զիս։

Ուրիշ դէպքի մը մէջ աւաւել երեւան կելնէ այս մարդուն փոքրոգութիւնը։ Իւր փոխանորդը՝ որոյ ասորի կղերին մէջ մէկ հասիկ ըլլալը նոյն ինքն վկայած է քանիցս մեր պատրիարքարանի մէջ, երբ չհանդուրժելով իւր անվայել ու անհաճոյ ընթացից, վերջապէս կբաժնուի իրմէ, և մեր պատրիարքարանի ուղղակի պաշտպանութեան կապաստանի, կսկսի դուրսերը անոր վրայ չատ բան գրել, և ասով ալ գոհ չըլլալով՝ Բ. Դրան կգրէ թէ Հայոց պատրիարքարանը իրեն չը

յանձներ իւր վոխանորդ քահանային, ուսկից 300 լիրայի հաշիւ մը կպահանջէ, զոր առեր է Բ. Դուռը տարի ըսելով։ Բ. Դուռը առ ոչինչ կդրէ այս դիրը, Գաֆու-քեահեասի էֆէնտիին ծանուցանելով և իմանալով որ հրովարտակին համար տրուած գումարն է ըսածը։

Ա.րև եւս։ Մեր պատրիարքարանը այս ամենը լսելով, և դարձեալ ներողամտութեամբ վարուելով, իրեն պաշտպանութեան ապաստանող քահանային քահանայի մը հետ կղրկէ առ ինքն, որ հաշտուին ու ներէ, բայց նա կմերժէ և ներկայութեանը անդամ չընդունիր։ Ասոր վրայ պատրիարքարանը ի պաշտօնէ գրով կհաղորդէ քահանային պատրիարքարանի պաշտպանութեան տակ առնուիլն, բայց նա կպահանջէ որ իրեն յանձնուի, և կպատասխայ խառովիլ՝ կամ լաւ եւս է ըսել՝ նոր վերահաստատակալ յարաբերութիւնը խանգարել։

Ինչ։ այսպիսի մկրտու մը յանձնել մեր պատրիարքարանի պաշտպանութեան ու գթութեան ապաստանեալ մկրը, որ չարաչար նեղէ ու լկէ. անկարելի՛ բան. գթոտ ու վեհանձն Հայը այսպիսի վատութիւն չընդունիր. կխնամէ զանի, կը հոգայ և մինչև իսկ բերնի պատառը կդնէ նորա բերանը. ինչպէս կարելի է յանձնել, քանի որ դեռ մայրաքաղաքիս մէջ գանուած առները այդ պատրիարքը, քահանային դէմ դարաններ կլարէ. արդեօք ինչ պիտի ընէ եթէ Տիգրանակերտ՝ իւր իշխանութեան կեդրոնը տանի։

Ահաւասիկ, 200000ի չափ ասորի ժողովրդեան նորընծիր պատրիարքին վարուց նկարագիրն է այս։ Ինչ պիտի ըլլայ արդեօք այս խեղճ ժողովուրդը։

Զորեքշաբթի օրը յունաց պատրիարքարանին կողմանէ ընդհատութեան համար չեն եկեր։ Այսօր պիտի գան և՝ղեր յունաց պատրիարքական վոխանորդը և երկու արքեպիսկոպոսք։

Լսելով որ յունաց պատրիարքարանը կծանուցանէ թէ Պատրիարքն ալ ընդհատութեան պիտի գայ, եթէ մեր Ս. Պատրիարքն երթայ յառաջ, հետաքոտութիւն ընելով յիշեցինք որ Խրիմեան Սրբազանի գահակալութեան ժամանակ այսպէս եղած է. այսինքն յունաց վոխանորդը գալէն յետոյ Խրիմեան գացեր, և ապա յունաց Պատրիարքն եկեր է։

Արդ՝ մեր կարծիքը սա՛ է, թէ այն աթեն սխալմը գործուեր է, և այժմ պէտք է որ յունաց վոխադարձն, մեր պատրիարքական դերվոխանորդն վճարէ, և երբ Պատրիարքը գայ, մեր Ս. Պատրիարքն ալ երթայ, բայց ծրչափ կարելի է չուտով, այսինքն՝ մինչեւ իսկ անոր եկած օրը կամ հետեւեալ օրը, ինչպէս պարտ է վարուիլ հաւասարապատիւ բայց երէց և կրտսեր եղբարց։

Երէկ առ Ս. Պատրիարքն հետադիր մ'եկաւ Ս. Էջմիածնէն, որով վեհ. Հայրապետը կընորհաւորէ Նորին Սրբազնութեան պատրիարքական գահակալութիւնը, և կյուսայ թէ իւր օրով անօգուտ կուսակցութիւնք ու անհամաձայնութիւնք կանհետին։

Կրօնական ժողովոյ երկամեայ պաշտօնավարութեան ժամանակը լրացած ըլլալով, առաջիկայ հինգշաբթի օրը եկեղեցական Համագումար ժողով պիտի գումարի՝ ընտրելեաց յանկ պատրաստելու համար։

Ապրիլ 14ին ուրբաթ օրը ընդհանուր ժողով պիտի գումարի, և առաջին պիտի ըլլայ՝ կրօնական ժողովոյ, ֆալաքական ժողովոյ պակաս անդամոց և դիւանի ընտրութեան խնդիրն։

Ուսումնական խորհրդոյ յանձնուեր է՝ պօլսէն Ս. Էջմիածին ղրկուելիք երկու աղոց ընտրութիւնը։

Ճեմարանը յառաջիկայ սեպտեմբեր ամսոյն պիտի բացուի։

Երէկ թառն ժողովոյ մէջ բաւական խօսուեր է Աղթամարայ կաթողիկոսական խնդրոյն վրայ, և կարծեմք՝ ընդհանուր ժողովոյ առաջիկայ նստին պիտի ներկայանայ Համագումար ժողովոյ վերջին վճիռն։

Վեհափառ կաթողիկոսը յատկապէս յանձնարարութիւն ըրեր է Ս. Պատրիարք Հօր, պօլսոյ նախկին պատրիարք վախճանեալ Տ. Պօղոս Սրբազանի, Տ. Իգնատիոս, Սեբաստիոյ և Կապուտիկեան Սրբազաններու, և նուիրեալ առաջնորդ Յովհէփ եպիսկոպոսի պնակէ և խաչերն յուշարկել ի մայր Աթոռն։ Ըստ այսմ յանձնարարութեան՝ պէտք եղած նամակներն գրուեցան նշանակեալ տեղերն։

Մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց արժ. քարոզիչք, աւագերէցք, և թաղական պատուարժան խորհրդականք հետզհետէ Ս. Պատրիարք Հօր կներկայանան առ ի ընդհատութիւն։

Ս. Պատրիարքը վաղը և միւս օր Բ. Դրան բարձրաստիճան պաշտօնատարաց այցելութեան պիտի երթայ։ Արդէն եւրեքշաբթի օրը մեծ եպարքոսին գացեր է։ կըսեմք թէ բարձրաստիճ կայսրորդի Եուսուֆ Իզէտտին էֆէնտիի ալ պիտի ներկայանայ առ ի ընդհատութիւն։

Թախտա-Գալէի և Ա.յա-Սոֆեայի թեմի սահմին արհեստաւորք վէզիր-խան Գալէի մէջ իրենց սեպհականութիւնն եղող երկու սենեակներ Հիւանդանոցի նուիրեցին, այն պայմանաւ որ իրենց թեմի արհեստաւորներէն մէկը եթէ հիւանդանայ և անոք ու անխնամ ըլլայ, Հիւանդանոց ընդունուի։

Դարձեալ Իզմիրէն։

. . . խմբագիր

Կհամաձայնիմք թէ խառն ժողովը որոշեր է հիմակ ալ դրել տեղւոյս կուսակալ Համեմ փաշային քննելու թէ դեր. Եսդեսեան Իզմիր իր պաշտօնին մէջ յանցաւո՞ր էր թէ չէ. . . տեսնենք տակաւին քանի՛ տեսակ սրոշումներ պիտի ընէ, ինչ միջոցներ պիտի խորհի զմեզ չափազանց վիրաւորելու, հասարակութեան՝ այն է իրաւանց ու օրինաց ձայնը խեղդելու և չնորհս Հաճի էֆէնտիի մը, հաճի էֆէնտիի մը՝ որ կառավարութեան բարձր առեանի մը մէջ ի ներկայութեան տեղւոյս Գաղ. ժողովոյ անդամոց պօռացած է թէ «Նէ՛. . . պէտք բարեբախտութիւն եւ պէտ ջ՞ օլաճաղըշ»։ ինչ զարմանալի բան, այսքան ծանր ու կնճռո՞տ էր Իզմիրի խնդիրը որ 5–6 ամիսէ ի վեր յանհնարինս կատաղեցնէ ժողովուրդը, հազար ու մէկ հակասական որոշումներով և զանի մանուկի տեղ դրած խաղալ կուզէ հետը. ինչ, գեր. Եզեսեանի յանցաւոր ըլլալը կամ չըլլալը մինչ ցայժմ չկրցա՞ւ հասկընալ. միթէ նոյն ինքն ղնորին Սրբազնութիւնը յանցաւոր կոչած նախորդ կուսակալը չխոստովանեցա՞ւ յանցաւոր չըլլալը երբ իրմէ դատախազները պահանջուեցան. այնքան պաշտօնական և պարբերական թերթեր լիուլի բացատրութիւններ տուած չե՞ն միթէ սոյն խնդրոյն վրայ. հիմակ ինչ եղեր ժողովը մեր խընդիրը երկարաձգելու ճամբայներ կփընտռէ. չդիտէ՞ր թէ որքան յապաղի այնքան դէշ հետեւանքներ պիտի ունենայ. բայց չկարծէ որ մենք առանկ որոշումներով մեր արդար պահանջումէնետ կդնանք ու կվհատինք. մենք ազդին ու բարձրաստիճան եպիսկոպոսի մը պատիւը վերաշինելու համար Գեր. Եզեսեանի վերադարձը կուզենք անասան, ու չենք խոնարհիր բռնութեան առջև, քանի որ արդարութեան և իրաւանց դարու մէջ կապրինք, քանի որ Օգոստափառ Սուլթանին մեզի չնորհած օրէնքը կուզենք յարդել... Է՜հ. բաւական է պատրիարքարա՛ն, որչափ որ մեզի նեղեցիր, մեր իրաւունքը ոտնակոխ ընելու ենթարկեցիր, մի՛ մեր հաղթութիւնը հատցներ, մի՛ թողուր որ քու իրաւասութիւնդ առկարանայ Իզմիրցւոց առջև, մի՛ ժողովուրդին բերանը յեղեղիր թէ քանի որ աէրութեան երկրորդ մայրաքաղաքին մէջ այսքան բռնութիւններ ու անիրաւութիւններ տեղի կունենան, հապա ի՞նչ չեր չըլլար հեռաւոր երկիրներու մէջ, ի՞նչ ղրկոզութիւններ ո՛րքան արդար բողոքներ անլսելի կը մնան ի չնորհս Պատրիարքարանի. լաւ քննադատեէ թէ ի՞նչ կը գործես. Իզմիրի հայութիւնը բարոյական մահուան կը դատապարտես, ու փոխանակ ժողովրդեան իրաւանց պաշտպան ու նախանձախնդիր ըլլալու, Սահմանադրութեան բռնակալ թշնամւոց ղէնքերը կը սրես և անոնց խրախոյս կը կարդաս։ Ուստի կը խնդրեմք, պատրիարքարա՛ն, մի սոխակը ժողովուրդը ծայրայեղ միջոցներու դիմել, թէ և հաւաստի ենք որ նորընծիր Սմին. Տէր Ներսէս Պատրիարքի ազգասիրութիւնը, արդարասիրութիւնը ու օրինասորութիւնը չպիտի ժուժէ որ իր օրով Իզմիրի հայը սև օրեր ունենայ ու թողաւ որ ժողովրդի մը իրաւունքը բոլորովին առաթուր կոխուի. այս յուսով է որ ժողովուրդը թէ և տակաւին կը համբերէ բայց պէտք է գիտնալ որ ամէն բան իր չափը ունի։

25 մայիս 1874 Զմիւռնիա

* * *

Արդեօք մինչև ե՞րբ պիտի տևէ այս խնդիրը, և մեք մինչև ե՞րբ պիտի ըսխոպանինք այս խնդրոյն վրայ մեր սրտի էջերը լեցունել, և ոմանց ձանձրութիւն պատճառել։

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՆ. Տ. ՆԻՐՍԻՍԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

Որքա՜ն Հայուն արեւն ազատ ,
Արցունքներու մէջ ծփծփաց ,
Որքա՜ն ողբաց ձեռն ի ճակատ ,
Սեւ հողերու վրայ նստած ,

Ի զո՜ւր խնդրեց նա յոյս եւ բոց ,
Չի կը ծածկէր մէջ սեւ ամպոց :

Որքա՜ն Հայուն աչաց շիթեր ,
Ոյռուն ոյռուն վայր թափեցան ,
Եւ անդարման շատ շատ վէրքեր ,
Անբիծ կրծոց վերայ բացան ,

Զո՜ւր նա խնդրեց ի զո՜ւր դարման,
Չի գայն չուներ ձեռքն Հայաստան :

Այսպես տըխուր երբ յուսահատ ,
Խորշ մի խնդրեր գերեզմանաց ,
Խորշ մի՝ յորում հանգչըին ազատ ,
Ոսկերոտիք իւր նախահարց ,

Բայց զո՜ւր խնդրեր վայրն այն կարօտ,
Չի նայրենեաց չեր իսկ նա մօտ :

Մինչ տար յաշխարհ ագայր տրտում ,
Շուրջն ի պատուք աչերն ի յաց ,
Ցայնժամ ամպոց մէջեն բազուն ,
Պայծառ արեւ մ'ելաւ փառաց .

Եկաւ արբեց արցունքն աղի ,
Որ արեւուն պայծառ հայի :

Դարձաւ յերկինս Հայն ողբալի ,
Տեսաւ զարեւ վերայ գլխուն ,
Առաւ բեկած քնարն ոսկի ,
Երգեց հանդես կենաց սիրոյն ,

Թէ « Հայաստան խնդրէ ըզքեզ »
«Վարժապետեանըդ Հայր Ներսես»:

Թեդրէ՝ գի չէ քոյ ադամանդ ,
Ո՛չ բազ , ո՛չ փառք այլ սիրտ մի լոկ ,
Սիրտ՝ յոր ազգին սեր կայ աւանդ ,
Եւ հայրենեաց յետին բողոք ,

Սերն Հայաստան , սիրտն է ՆԵՐՍԷՍ,
Այս ձայն բդխի դուրս գայ արտես :

Ձեմարան երկեռ վարժարանի
1874 Ե. կարգի Աշակերտ
Մայիս 20 ՄԻՀՐԱՆ Ա. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԹԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստ. Սուլթանին առաջին իմամ Հասան Խայրուլլահ էֆէնւոի՝ Շեյխ-իւլ-Իսլամ անուանեցաւ վոխանակ Ահմէտ Մուխթար էֆէնւոիի :

Առաջին իմամի պաշտօնը Հաճըզ Բիզա էֆէնւոիի արուեցաւ , որ երկրորդ էր :

— Բ. Դրան Ամէտճի կարգեցաւ՝ կայսերական դիւանին Թարգման Սաատուլլահ պէյ՝ վոխանակ Քէնան պէյի , որ Շուրայի-Տէվլէթի անդամոց կարգն անցաւ :

— Երէքշաբթի օրը Օգոստ. Սուլթանին կոչմանէ սենեկապետ մը Օսմանկիյէ ակառակուռ պատուանշան մը բերաւ արտաքին գործոց պաշտօնեայ վսեմափայլ Ահմէտ Արիֆի փաշային : Նորին վսեմութիւնն հետեւեալ օրը կայսերական պալատն երթալով՝ շնորհակալութիւն մատոյց այս մեծ շնորհաց համար :

— Ֆիլիպէի կառավարիչ կարգեցաւ՝ Հէրսէքի նախորդ կառավարիչ Հասան պէյ :

— Կէլիպոլիի կառավարիչ անուանեցաւ Թոսուն փաշա , որ , ինչպէս յայտնի է , երկար ժամանակ Իւսկիւտար վարած է այս պաշտօնը :

— Զինուորական գործոց պաշտօնէի խորհրդական Նուրի էֆէնւոիի՝ երկրորդ , Խաղինէի-Խասսայի համարակալ Սաատի պէյի՝ երրորդ , և Խաղինէի-Խասսայի սերտանաւոր Պօղոս էֆէնւոիի՝ չորրորդ ասպիճանի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ :

— Պէյօղլուի Թաղապետութեան դըպրախաւոր քարտուղար Բէչատ պէյ հրաժարելով , յաջորդեց նախորդն՝ Զէհտի էֆէնւոի :

Մայրաքաղաքիս փարիզ հեռագրերը են , թէ Բ. Դուռը չվաներացուներ Սատըդ փաշայի պայմանագրած փոխառութիւնը :

— Վիէննայի օսմանեան դեսպան Գասպարի փաշա հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքս հասաւ :

— Գաւառաց համար արմտիք փոխադրելու յատկացեալ 2500 ուղտերուն վրայ 500 ալ աւելցուցեր են :

— Զվիցերի գանուղ հրեայք սատկ կհաւաքեն , Տաճկաստանի գաւառները բնակող իրենց կարօտ ազգայնոց համար :

— Բրէզրինի կառավարութենէն 313 օսմանեան , և 85 գաղղիական ոսկի ղըրկուեր է՝ ի նպաստ կարօտ գաւառաց :

— Եգիպտոսի խեդիվը ճամբորդութեան կպատրաստուի , բայց դեռ յայտնի չէ Գաղղիա կամ Պոլիս անցնիլը :

— Աւստրիոյ կայսրուհին մօտերս Եդիպտոս , և անկէց Երուսաղէմ պիտի անցնի եղեր :

— Հալէպի կառավարչ Շերվանի-զատէ Մէհմէտ Բիւշրի փաշայի երկուշաբթի առաւօտ երեկոյին իսկէնտէրուն հասած , և հետեւեալ օրը Հալէպի համար ճամբայ ելած ըլլալն կծանուցանէ հեռագիր մը :

— Եգիպտոսի իշխանութեան կողմանէ երկու պաշտօնակալք ղրկուեր են վիէննա , ներկայ ամսոյս մէջ դումարելի առողջական դեսպանաժողովին անդամակցութեան համար :

— Թէքիրտաղի ազգայինք ալ 1797 ղզ հանգանակեր են , կարօտ գաւառաց համար :

— Լէվընդ Թայմըզի դրածին նայելով Շերբէթի-Խայրիյէի չոգենաւուց ընկերութեան գանձապահ Մազմանեան խաչիկի անձնասպանութեան պատճառն՝ իր սերահարած մէկ աղջկան ուրիշի մը հետ ամուսնանալն եղած է :

— Րումելիի երկաթուղագործ պաշտօնակալներէն մէկն , որ Ֆէներ կբնակի եղեր , ինքզինքն սպաններ է ածելիով , և պատճառն դեռ յայտնի չէ :

— Ահմէտ անուն տաճիկ մը Սամաթիա դինեատուն մը մտեր դինովցեր , և դինեպանին հետ վէճի բռնուելով և մինչեւ իսկ կատաղելով՝ դինեպանին քիթը խածեր կըլլայ : Այս քիթն , դինեպանն ու Ահմէտ ոստիկանութեան դուռը տարուեր են :

Սամսունի մէջ հրդեհ պատահեր , և 7 տուն այրեր են , որոնք քաղաքին դեղեցիկ և հոյակապ շէնքերէն են եղեր :

— Տրապիզոնի կառավարութեան վճռակէն արժանիք դուրս հանելն արգիլուեր է առ այժմ , գաւառաց մէջ տիրած սովուն պատճառաւ : Այսպէս բաւական իջեր է ցորենին դինը :

— Կիպրոսի կառավարական դանձապետին ստացուածքը ծախուեր են , իւր վրայ 11180 լիրա անցուցած ըլլալուն համար : Երաշխաւորներէն ալ ստակ առնուեր է , բայց յիշեալ դումարին միայն կէսը կվճարուի եղեր :

— Իզմիրի մէջ վերջին օրերս յաճախ տեղի ունեցած հրդեհներուն և գողութեանց պատճառաւ , խելք մ'անծանօթ անձինք բռնուեր հարցաքննութեան ենթարկուեր են :

— Իզմիրէն՝ մայիս 27 թուով :

« Ամսոյս 21 ին երեքշաբթի երեկոյեան աւուն քաղաքիս մէկ դինետան մէջ հետեւեալ դէպքը տեղի ունեցաւ : Քանի մը պարսիկ կմտնեն դինետունը՝ հետերնին ունենալով գեղեցիկ բաղանեպան մը. հոն մէջենին վէճ կծագի , որուն պատճառ կուտան բաղանեպան տղան . յանկարծ պարսկաց մէկը կհանէ դաշոյնը և կվիրաւորէ բոլոր ընկերները , որոց մէկն անմիջապէս կմեռնի , և մնացեալք ալ մինչեւ ցարդ կտանջուին մահամերձ . իսկ ոճրագործին ուրիշ ընկերները կհանին և կուիւը վերջացունելու պատրուակաւ կփախցունեն զանի . դեռ դտնուած չէ, թէպէտ ամեն կողմ հետապիր քաշուած է և ամեն խուզարկութիւն կըլլայ : Գինեպանն ու նորա երկու սպասաւորք ալ բանտարկուած են » :

Հնդկաստանի սովատանջ ժողովըրդեան ի նպաստ , Լոնտոնի քաղաքապետին նախագահութեամբ կազմուած մասնաժողովին ձեռօք եղած հանգանակութեան գումարն՝ 120 հազար լիրայի հասեր է : Սովը երեք միլիոնի չափ ժողովըրդեան մէջ տիրած է :

— Հնդկաստանի մէջ մահմետական կանայք հիւանդ եղած տաեննին չեն ուզեր եղեր այր բժշկաց քննութեան ենթարկուիլ : Ուսած Անգղիացէն քանի մը բժշկուհի պիտի ղրկուին Հնդկաստան :

— Կերևի , թէ Զինաստանի և Ճաբոնի կառավարութիւնք կուռի պիտի բերնուին , հետեւեալ պատճառաւ :

Զինաց կառավարութեան տակ գտնըուղ Ֆօրմոզ անուն կղզոյն եղերքը Ճաբոնական նաւ մը ընկղմեր է մօտերս : Կղզոյն բնակիչք , յիշեալ նաւէն մաղապուր ազատող թշուառաց օգնելու տեղ , բարբարոսաբար սպաններ են : Ճաբոնի կառավարութիւնը լսելով այս դէպքը , փոխարինութիւն պահանջեր է չինաց կառավարութենէն , բայց պատասխան չէ տրուեր : Ասոր վրայ Ճաբոն ի պաշտօնէ պատերազմ հրատարակեր է կղզեցւոց դէմ , և չորս պատերազմական նաւ , քանի մ'ալ փոխադրող նաւեր և 15000 զօրք ղրկուեր են :

Ցիշեալ կղզին քանի մը հարիւր տարիէ հետէ հպատակ է չինաց կառավարութեան , բայց կղզեցին մէկ քանի կողմերը ապստամբ են , և քանի մը ցեղեր միշտ կպատերազմին մէկմէկու հետ :

— Գաղղիացէն փախստական Բոչֆոր և ընկերներն եթէ Անգղիա անցնին , Անգղիոյ կառավարութիւնը զանոնք Գաղղիոյ պիտի յանձնէ եղեր , և ասոր վրայ արդէն պէտք եղած բանակցութիւնք եղեր են :

— Ցունաստանի կառավարութիւնն ու ժողովուրդը զբաղեալ են , երեսփոխանական նոր ընտրութեանց խնդրով :

*— Հռոմայ պապն այս անգամ 1 միլիոն 24 հազար ֆրանգ նպաստ ընդուներ

է Եւրոպայէն, ուր Հանգանակեր են ջերմեռանդ հռոմէականք։

— Սպանիոյ ազգային ժողովոյն առաջիկայ նստին ներկայանալի խնդրոց մէկը պիտի ըլլայ՝ Իշխան Ալֆոնսոյը տալ Սէրանօ մարալախտին, և միանգամայն առնոր պարգեւել՝ նախագահութեան յատկացեալ պալատը, ուր կրնակի այժմ։

— Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայն լսելով, թէ Ամերիկայի մէջ նոր հողեր և խիստ ամուր ու անառիկ նաւմը կառուցուեր է, անմիջապէս հեռագրեր է առ գաղղիական հիւպատոսն որ առակ չվանայելով գնէ զայն, որպէս զի մի՛ գուցէ գերմանացիք գնեն։ Հիւպատոսն ալ առանց գոնէ անգամ մը տեսնելու, մեծագումար դրամ տուեր առեր է. բայց յետոյ նկատելով որ այնչափ ամուր է որ Ամերիկայէն Գաղղիա խակ չը կրնար անցնիլ, սակրաւեր է կոտորել ու մսոն առ մսոն վաճառել։ Գաղղիոյ ծովային գործոց պաշտօնեային խմանալով այս եղելութիւնը, բոլոր պատասխանատուութիւնը թողեր է արտաքին գործոց պաշտօնէին վրայ, առարկելով թէ երբէք տեղեկութիւն չունի ինքը։

— Եւրոպիոյ մէջ ամենէն աւելի գիրք հրատարակողն Գաղղիա է։ Այս երկրին այս մասին ունեցած յառաջադիմութիւնը ծանուցանելու համար, կարծեմք՝ բաւական է ըսել թէ միայն մէկ գրավաճառ ընկերութիւն մը 1½ միլիոն ֆրանգի գիրք ծախեր է անցեալ տարի։

— Գաղղիոյ կառավարութիւնը իմանալով որ Շամպորի կոմսին զօրապետի համազգեստով քաշուած բաղմաթիւ պատկերներն ցրուած են Գաղղիոյ մէջ, ժողվել տուեր է։

— Յունաստանի կառավարութիւնը Գաղղիոյ վաղերանոցին մէջ 1½ միլիոն ֆրանգի 5 տրահմինոց դրամ տպել կուտայ։

— Անգղիոյ կառավարութիւնն այժմ 53 ղրահաւոր նաւ ունի եղեր։

— Նախորդ ամսոյն 4 ին, Բեդրսպուրգի մէջ յանկարծ օդը փոխուելով առաւօրէն մինչև երեկոյ շարունակ ձիւն եկեր է։

— Սպանիոյ Հասարակապետութիւնը Գաղղիայէն խնդրած էր, որ գաղղիական սահմանները փախչող 200 ի չափ ապստամբ սպանիացիներն ետ դարձնէ։ Արդ՝ Գաղղիա հաւանութիւն տուած ըլլալով՝ սպանիական նաւ մը կերթայ զանոնք առնելու համար։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

31 Մայիս

Ֆոնսօլիտէ			50–10
Սօսիէթէ ժէնէրալի բաժինք	Անգ. լիր.		7, 5
Ռբէտի »	»	Օսմ. »	9,24
		ֆր.	110,
Երկաթուղեաց՝ հին		»	85,
նոր		Օսմ. լիր.	5,10
Թրամուէյ		ֆր.	330,
1863 ի փոխառութիւն		»	332,
1865 ի »		»	268,
1869 ի »			80,50
1872 ի »			

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ազգային Հիւանդանոցի մանուչհնութեան Գործարանէն ելած ընտիր և ծաղկազարդ մեղրեմոմներ կը գտնուին Զաքմաքճեան հօքուչը մեծ նոր խան միջնայարկ թիւ 49 յիշեալ Գոբեճեանէ վաճառատան մէջ. մեղրեմոմի ձևէն ու տեսակէն յայտնի կ'տեսնուի պահանջուած բոլոր աղնիւ հանգամանքներն։ Կ'հրաւիրեմ ներկայ Ազգաբարեմտութեամբս ամեն անոնք որք հարսանեաց և այլ հանդէսներու համար պէտք կունենան նոյն օրինակ մեղրեմոմներու, բարեհաճին դալ յիշեալ վաճառատունը և առնուլ անկէ իրենց հաճոյիցը հաւաճային պէտք ունեցած մեղրեմոմներին, և որոց արժէքը երբէք տարբերութիւն չիկրեր օտարազգայ մեղրեմոմի արժէքէն։

Յուսով եմ թէ ներկայ Ազգս մեծարգ ազգայիններէ ընդունելութիւն գըտնելով, կիսութան փոխանակ օտարին դըրպանը յափեցընելու, իրենց կարօտ 400ի մօտ խնձ՝ աղքատ՝ հիւանդ՝ յիմար՝ ծեր՝ որը Հիւանդանոցի պատասխարելոց օրական պարտնին մատնակցիլ։

1874 մայիս 25
Մեծ նոր խան թ. 49 Սաբեան Մ.
միջնայարկ Հէնաբլեան.
Կ. Պոլիս։

Սմբատեան Նէվրուզ տիկնոջ ամուսին մեծ. Դաւթեան Յարդիս աղային անդադար մեռնելով իր Լանկա Եալընըզ Պադալ վողոցը Ն° 94 ունեցած տունը և անոր կից պարտէզը Մահլիւլ ընկած է թաղիս Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն։

Հետաքրքրեալ վերոդրեալ մահլիւլները աճուրդի հանուելով մինչև հիմա (10000) տասն հազար ղրչի եղած է։

Ուստի ով որ յիշեալ տունը և պարտէզը ծախու առնուլ ուզէ՝ մինչև մէկ ամիս կրնայ խորհրդարանս ներկայանալ ամեն առաւօտ ի ժամ 1։

27 Մայիս 1874
Սամանթիա.

Ինանիա արիզ օլան սըզը իլէթի սօղուքտան հասըլ օլմազ իսէ տէ պու քէմիք իլինտէ հէնուզ պիր սարը սուտան իպարէթ օլուպ ֆագաթ պունուն պազըսը վագթը կէչմիչ վէ լայըգըյլա թէմիզ թուալմուշ վէ պազըսը էթիլէ քէմիք արասընտա գալմըշ ազրըյա պաշգաճա մալիւէէ օլունմազ վէ հըֆսըյա Սլլահ Թաալէա նուզուլ իլէթինտէն վէ մերագտան միւնազաատան արիզ օլան եէլտէն պաշգա եաընըզ սօղուգտան հասըլ օլան տօգուզ օն սէնէլիք տախի օլսուտա՝ եինէ չարէսի պուլունմազ վէ էօքսիբրիւկէ վէ կէօքիւս Թըքքանըկընա պէլ կէվզկլիի վէ մագաթտա բէյտահ օլան սըզըյը մայասըլա մալիւէէ վերմէք իւզրէ սարըլըգտա քէսրի մէշհուր Ռուտա Սիմոն պուլունուր Մահմուտ–Փաշա ճամիսինին ավլուսունտա օրթուտաքի գահվէյէ էքթիպա իտէնլերին գահվէի մէգքիւրտէ կէլմէյէրի վէ իճազընա կէօրէ Թարիֆ վէ էօվիէսինի պագմագ իչուն պունտան ադտէմ իլան էթմիչ իսէտէ մէգքիւր իլէթլերին իլավէսի իչուն պու քէրրէ եինէ իլան իտէր։

Վէ սըզը իլէթի 24 սաաթտա սըչարը չըգարըրըմ վէ գասըգ իլէթինին իճրասընտա պուլունուրուզ։

Գարնընտա պատուր օլան պիլ սանճը վէրիր իսէ օնունտա իճրասընտա պուլունուրուզ։ Ս.

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻԱ

Կիսլրոսի այս աղնիւ և սննդարար գինին՝ որ մարմին և արիւն զօրացնելու և սաամոքսի ոյժ տալու համար, շատ անգամ փորձուած և մեծ օգուտներ տեսնուած է, 3 էն՝ մինչև 20 տարեկան, և Անդրիանուպօլսոյ աղնիւ և մաքուր 2 էն մինչև 10 տարեկան, և ուրիշ քանի մը տեսակ զուտ և մաքուր գինիներ և խաղողէ քաղուած զուտ և պատուական օղիներ և մանիշակէ զուտ և մաքուր չինուած պատուական օշարակ, որ մարդուս շատ օգտակար է, զմռսած չիշէներով և չափաւոր գինիներով կը ծախուի Կ. Պոլիս Թահմիզ փողոց թիւ 9 մաղաղան, և Բերա Պօմարշէի դիմաց Գ. Քըլըճեանի մաղազան։ O P մարքայով չզմռսուածներն՝ երաշխաւորեալ չեն։

Փունջը հատով կծախուի 40 փարայ, հետեւեալ տեղերը։

Կ. Պոլիս՝ Սադա–Եօղուշու, գրավաճառ Մարգարեանի խանութը։

Ուզուն չարշը՝ Ֆրէնկեան գրավաճառի խանութը։

Պաղչէ–գափու՝ մաքսատան դէմ՝ գրավաճառ Պ. Պօղոսի խանութը։

Կամուրջին Պօլսոյ և Գալաթիոյ կողմանց գլուխները գտնուող Պարագաները։

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏՈՒԿ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Լէարդի, սաամոքսի, և յղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, նաև ջղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անչափաւորութեանց հետքերը։ Արտի և երկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաքրելով նոյա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ։ Իր դեղական մեծ ազդեցութեամբը արտախառնութիւն, կուծուածութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կաղեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մարսողութիւնը կը չափաւորի, և մարմինը մաքրելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական գիրքը կզգենու։

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼՕՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւնք և վէրք բուժելու մասին ունեցած պալատական յատկութեանցը չհաւասարիր բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (շիրիփէնչէ), սրունկի և սեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և կամ կլաւանան. օգտակար է նաև հարբուխի, հազի, սրտի բաբախման, մանաւանդ օդացաւ (էէլ) ըսուած հիւանդութեան։ Իր կազդուրիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբը խոյլ (սըրաճա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ի՛նչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմագրաւէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով։

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հետիինակն տոքթոր Հոլլօուէյ ի Լոնտոն Օքսֆորտ փողոց թիւ 533։

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆՋԻ

1.—Փունջը ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի։

2.—Տարեկան բաժանորդագինն է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս և իր արուարձանաց և թէ՛ գաւառաց համար։

3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի։

4.—Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ։

5.—Հասը 40 փարայ է, և կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով։

6.—Փոխուցման տողը 40 փարայ է մէկ անգամի համար։ Աւելի ժամն կըլլայ աւելի անգամներու համար։

7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն–Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, կ. Պոլիս Ալաճա–Համամ խալիլ խան միջին յարկ թիւ 19։

ՏՆՕՐԻՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ
Եուսուֆեան հան գետնայարկ թիւ 5.